

אדר א' תשע"ד

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

מעמד הר כרמל

לפרשת כי תשא (על פי שיעור של הרב אלחנן סמט מתוך הספר "פרקי אליהו")

1. מלכים א פרק י"ח:

אלי את-פל-ישראל אל-הר הפרמל ואת-נביאי הבעל ארבע מאות וחמשים ונביאי האשרה ארבע מאות אכלי שלחן איזבל. כ וישלח אחאב בכל-בני ישראל ויקבץ את-הנביאים אל-הר הפרמל. כא ויגש אליהו אל-פל-העם ויאמר עד-מתי אתם פסחים על-שתי הסעפים אם-ה' האלקים לכו אחריו ואם-הבעל לכו אחריו ולא-ענו העם אתו דבר. כב ויאמר אליהו אל-העם אני נותרתי נביא לה' לבדי ונביאי הבעל ארבע-מאות וחמשים איש. כג ויתנו-לנו שנים פרים ויבחרו להם הפר האחד וינתחמו וישימו על-העצים ואש לא ישימו ואני אעשה את-הפר האחד ונתתי על-העצים ואש לא אשים. כד וקראתם בשם אלקיכם ואני אקרא בשם-ה' והיה האלקים אשר-יענה באש הוא האלקים ויען פל-העם ויאמרו טוב הדבר. כה ויאמר אליהו לנביאי הבעל בחרו לכם הפר האחד ועשו ראשנה כי אתם הרבים וקראו בשם אלקיכם ואש לא תשימו. כו ויקחו את-הפר אשר-נתן להם ויעשו ויקראו בשם-הבעל מהבקר ועד-הצהרים לאמר הבעל עננו ואין קול ענה ויפסחו על-המזבח אשר עשה. כז ויהי בצהרים ויהתל בהם אליהו ויאמר קראו בקול-גדול כי-אלקים הוא פי שיח וכי-שיג לו וכי-דרך לו אולי ישן הוא ויקץ. כח ויקראו בקול גדול ויתגדדו כמשפטם בחרבות ובקמחים עד-שפך-דם עליהם. כט ויהי פעבר הצהרים ויתנבאו עד לעלות המנחה ואין-קול ואין-ענה ואין קשב. ל ויאמר אליהו לכל-העם גשו אלי ויגשו כל-העם אליו וירפא את-מזבח ה' הקרוס. לא ויקח אליהו שתיים עשרה אבנים כמספר שבטי בני-יעקב אשר היה דבר-ה' אליו לאמר ישראל יהיה שמוך. לב ויבנה את-האבנים מזבח בשם ה' ויעש תעלה כבית סאתים זרע סביב למזבח. לג ויערף את-העצים וינתח את-הפר וישם על-העצים. לד ויאמר מלאו ארבעה כדים מים ויצקו על-העלה ועל-

א ויהי ימים רבים ודבר-ה' היה אל-אליהו בשנה השלישית לאמר לך הראה אל-אחאב ואתנה מטר על-פני האדמה. ב וילך אליהו להראות אל-אחאב והרעב חזק בשמרון. ג ויקרא אחאב אל-עבדיו אשר על-הבית ועבדיו היה גרא את-ה' מאד. ד ויהי בהכרית איזבל את נביאי ה' ויקח עבדיו מאה נביאים ויחביאם חמשים איש במערה וכלכלם לחם ומים. ה ויאמר אחאב אל-עבדיו לך בארץ אל-פל-מעניי המים ואל פל-הנחלים אולי נמצא חציר ונחיה סוס ופרד ולוא נכרית מהבהמה. ו ויחלקו להם את-הארץ לעבר-בה אחאב הלך בדרך אחד לבדו ועבדיו הלך בדרך-אחד לבדו. ז ויהי עבדיו בדרך והנה אליהו לקראתו ויפרהו ויפל על-פניו ויאמר האתה זה אדני אליהו. ח ויאמר לו אני לך אמר לאדניך הנה אליהו. ט ויאמר מה חטאתי כי-אתה נתן את-עבדך ביד-אחאב להמיתני. י חי ה' אלקיך אם-יש-גוי וממלכה אשר לא-שלח אדני שם לבקשך ואמרו אין והשביע את-הממלכה ואת-הגוי כי לא ימצאכה. יא ועתה אתה אמר לך אמר לאדניך הנה אליהו. יב והיה אני אלך מאתך ורוח ה' ישאך על אשר לא-אדע ובאתי להגיד לאחאב ולא ימצאך והרגני ועבדך ירא את-ה' מנערי. יג הלא-הגד לאדני את אשר-עשיתי בהרג איזבל את נביאי ה' ואחאב מנביאי ה' מאה איש חמשים חמשים איש במערה וכלכלם לחם ומים. יד ועתה אתה אמר לך אמר לאדניך הנה אליהו והרגני. טו ויאמר אליהו חי ה' צבאות אשר עמדתני לפניו כי היום אראה אליו. טז וילך עבדיו לקראת אחאב ויגד-לו וילך אחאב לקראת אליהו. יז ויהי פראות אחאב את-אליהו ויאמר אחאב אליו האתה זה עבר ישראל. יח ויאמר לא עכרתי את-ישראל כי אם-אתה ובית אביך בעזבכם את-מצות יהוה ותלך אחרי הבעלים. יט ועתה שלח קבץ

משה ביער עובדי עבודה זרה "שימו איש חרבו על ירכו" (שמות ל"ב, כז) ואליהו ביער עבודה זרה ותפס נביאי הבעל ושחטם

משה קנאי "מי לה' אלי" (שמות ל"ב כו) ואליהו קנאי "ויאמר אליהו לכל העם: גשו אלי"

משה התפלל על ישראל "אל תשחת עמך ונחלתך" (דברים ט, כו) ואליהו נתפלל על ישראל "ענני ה' ענני" משה כשנתפלל על ישראל תפס זכות אבות "זכר לאברהם ליצחק ולישראל" (שמות ל"ב יג) וכן אליהו "ה' אלהי אברהם ליצחק וישראל"

7. תפילתו הכפולה של אליהו (פסוקים ל"ו ול"ז):

פנייה אל ה': ה' אלהי אברהם ליצחק וישראל (ל"ו) - ענני ה' ענני (ל"ז)

תוצאה: היום יודע כי אתה א-להים בישראל ואני עבדך ובדברך עשיתי את כל הדברים האלה (ל"ו) - וידעו העם הזה כי אתה ה' הא-להים ואתה הסבת את לבם אחרנית (ל"ז).

8. מסכת תענית טו ע"א; שם יז ע"א:

ענני ה' ענני - לשון צעקה הוא.

9. שמות כ"ד ג-ח:

ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר ה' נעשה. ויכתב משה את כל דברי ה' וישכם בבקר ויבן מזבח תחת ההר ושתיים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל... ויקח משה חצי הדם וישם באגנות וחצי הדם זרק על המזבח. ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה.

10. פסיקתא רבתי (פיסקא ד אות ב):

את מוצא שמשה ואליהו שווין זה לזה בכל דבר... משה בנה מזבח ואליהו בנה מזבח...

משה כשבנה את המזבח בנה אותו של שתיים עשרה אבנים למספר בני ישראל, ואליהו כשבנה את המזבח בנה אותו למספר שבטי ישראל.

11. ילקוט שמעוני חלק ב רמז מז, (ממדרש 'ילמדנו'):

זה שאמר הכתוב (ירמיהו מ"ו, יח) 'כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא' - בשעה שבא הקב"ה ליתן תורה, שמעו תבור וכרמל והניחו מקומם ובאו להם, ושט כרמל בים. והקב"ה ציווה להם (תהילים ס"ח, יז): 'למה תרצדון הרים גבננים' - למה אתם רצים ומידיינים, בעלי מומין אתם, כעניין שנאמר (ויקרא כ"א, כ) 'או גבן או דק' [- המדרש דורש 'גבנונים' - גיבנים], 'ההר חמד א-להים לשבתו' (תהילים שם) - זה סיני [- בפסוק הסמוך נאמר 'ה' במ סיני בקדש']. ואף על פי כן, פרע להם הקב"ה שכרם בטירוף [- בגלל טירוף] שנטרפו ובאו... בכרמל נתקדש שמו של הקב"ה ונאמר בו: 'ה'

העצים ויאמר שנו וישנו ויאמר שלשו וישלשו. לה וילכו המים סביב למזבח וגם את-התעלה מלא-מים. לו ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ה' אלקי אברהם ליצחק וישראל היום יודע כי-אתה אלקים בישראל ואני עבדך ובדברך עשיתי את כל-הדברים האלה. לז ענני ה' ענני וידעו העם הזה כי-אתה ה' האלקים ואתה הסבת את-לבם אחרנית. לח ותפל אש-ה' ותאכל את-העלה ואת-העצים ואת-האבנים ואת-העפר ואת-המים אשר-בתעלה לחכה. לט וירא כל-העם ויפלו על-פניהם ויאמרו ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים. מ ויאמר אליהו להם תפשו את-נביאי הבעל איש אל-ימלט מהם ויתפשו ויורדם אליהו אל-נחל קישון וישחטם שם. מא ויאמר אליהו לאחאב עלה אכל ושתה כי-קול המון הגשם. מב ויעלה אחאב לאכל ולשתות ואליהו עלה אל-ראש הפרמל ויגהר ארצה וישם פניו בין ברכו. מג ויאמר אל-נערו עלה-נא הבט דרך-ים ויעל ויבט ויאמר אין מאומה ויאמר שב שבע פעמים. מד ויהי בשבעית ויאמר הנה-עב קטנה ככף-איש עלה מים ויאמר עלה אמר אל-אחאב אסור ורד ולא יעצרה הגשם. מה ויהי עד-כה ועד-כה והשמים התקדדו עבים ורוח ויהי גשם גדול וירכב אחאב וילך יזרעאלה. מו ויד-ה' היתה אל-אליהו וישנס מתניו וירץ לפני אחאב עד-באכה יזרעאלה.

2. שמות ל"ב, יט:

"ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחלת ויחר אף משה וישלך מידו את הלחת וישבר אתם תחת ההר"

3. שמות ל"ב טז:

"והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת"

4. רמב"ן בפירושו לפסוק זה:

"הזכירו בכאן לספר במעלתו, לומר כי לא נמנע משה בכל זה מלשבר אותם"

5. מסכת שבת פז ע"א:

תניא: שלושה דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו... שיבר את הלוחות. ומנלן (ומניין לנו) דהסכים הקב"ה על ידו? שנאמר (שמות ל"ד, א): "ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לחת אבנים כראשנים... אשר שברת" - ואמר ריש לקיש: יישר כחך ששיברת.

6. פסיקתא רבתי:

משה כינס את ישראל להר סיני ואליהו כינסם להר הכרמל

הוא הא-להים ה' הוא הא-להים' כנגד: 'אנכי ה' א-להיך'.

12. בעל המצודות על הפסוק "ישראל יהיה שמך":

ישראל יהיה שמך - על שם שנאמר 'כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל'... להזכיר זכות ישראל אביהם, שגם הוא [- אליהו] כמוהו [- כיעקב] ינצח אלוהים אחרים ואנשי נביאי הבעל.

13. שמות רבה מד, א:

אתה מוצא כמה תפילות התפלל אליהו בהר הכרמל שתדד האש, כמה דאת אמר 'ענני ה' ענני', ולא נענה. אלא כיוון שהזכיר את המתים ואמר 'ה' אלהי אברהם יצחק וישראל' - מיד נענה. מה כתיב: 'ותפל אש ה'...'.

14. הרמב"ם בסוף ספר אהבה:

העניינות שנהגו רוב העם לקרות מן הנביאים בכל שבת ושבת ומפטירין בהן, ואלו הן: ... כי תשא: "וַיְדַבֵּר ה' הִיָּה אֶל אֱלֹהֵינוּ" וכו' עד "וַיִּרְכַּב אַחָב וַיֵּלֶךְ יִזְרְעֶאלָה" במלכים (י"ח, א-מה)